

SREDNJI VEK (476 – 1492)

ALITERACIJSKI VERZ

Je na polovici razdeljen in temelji na glasovni figuri imenovani aliteracija, pri kateri se ujemajo začetni soglasniki besed v verzu in s tem ustvarjajo ritem. Primer: (junaški ep) Beowulf.

Beowulf je najstarejša ang. pesnitev. Najstarejši ohranjen ep v celoti v srednjem veku.

SREDNJEVEŠKI JUNAŠKI EP

Je pripovedno besedilo v verzih. Začetki v 9. st. Ena najpomembnejše zvrsti v srednjem veku. (Beowulf, Pesem o Rolandu, Pesem o pohodu Igorjevem)

VITEŠKI ROMAN

Je pripoved o slavni dejanjih vitezov. Nastajal je po letu 1100. Roman je takrat pomenilo spis v romanskem jeziku ne pa v latinščini. Napisan je bil v verzih.

Primeri: Perceval ali zgodba o gralu 12.st: najpomembnejši starofrancoski viteški roman.

Roman o Tristanu in Izoldi 12.st

ROMANCA

Je španska ljudska pesem, v kateri so združene lirske in epske prvine. Peli so jo ob spremljavi strunskega glasbila vihuela mogoče že v 13 in 14 st, zagotovo pa v 15.st. Sprva zapisana v šestnajstercih (verz s 16 zlogi) pozneje v osmercih in z asonanco v vsakem drugem verzu. Danes je to značilno za romanco.

Teme romance: junaška, zgodovinska ali ljubezenska. Ritem trohejski ali diktilski. Lahko je mešanica obeh.

Primeri: Zgubljeno kraljestvo, Ljubezen, silnejša od smrti.

TRUBADURSKO PESNIŠTVO

Začelo v Franciji ok. l. 1100. Izraz trubadur izvira iz provanske besede trobar (najti).

Trubadurji so bili po večini viteškega rodu, njihova poezija je bila namenjena dvoru, izvajali so jo srednjeveški glasbeniki in recitatorji. Najznačilnejša je ljubezenska tema.

Trubadurske pesmi so pogosto združevali v zbirke, ki so jih imenovali šansonieri.

Primer: O čistem niču pojem spev, Pesem o daljni ljubezni, Svitanica

CARMINA BURANA(po letu 1220 in pred letom 1250)

Je zbirka srednjeveške posvetne lirike. Gre za 325 ki so jih našli ko rokopisni kodeks na Bavarskem. Napisana v latinskem, srednjevisokonemškem in starofrancoskem jeziku s pisavo minuskulo. Nevme: znamenji srednjeveške notne pisaave.

Teme: moralno-satirična, ljubezenska in pivska.

Kodeks: je neposreden predhodnik današnje knjige. Sestavljen iz več pergamentnih listov ki so bili vezani med dve deščici.

Primer: Vsemogočna Fortuna, Pivska

HIMNA

Je pesem hvalnica. Stem pojmom je povezan izraz CERKVENA HIMNA, ki označuje cerkveno himnično pesništvo. Ena takih je krščanska himna: Sončna pesem avtor: Frančišek Asirski. Napisana v it. jeziku.

DANTE

Glej zvezek

SLADKI NOVI SLOG ali DOLCE STIL NUOVO

Je italijanska literarna smer v 13.st. Nastal je na podlagi trubadurske poezije. Od nje se razlikuje po pojmovanju ljubezni. Tukaj je ljubezen poduhovljena in osebna.

VERSKO ALEGORIČNI EP

Je ep pri katerem je značilna v središče postavljena krščanska vera in pri kateri je abstraktni svet predstavljen konkretnim v čutno dojemljivi podobi.

MORALITETA

Je srednjeveška dramska zvrst, posvetno besedilo s poučnim in moralnim sporočilom.

Pomenbno vlogo moralitete imajo alegorije.

Primer: Slehernik

BURKA

Je dramska zvrst. Z umetniškega stališča velja za manj zahtevno komično igro, v kateri prevladujeta situacijska in besedna komika.

Primer: Burka o jezičnem dohtarju

FRANCOSKA BALADA

Je stalna pesniška oblika, ki se je razvila ob koncu srednjega veka. Upesnjuje tragičen pogled na svet. Balada pomeni plesna pesem.

MALA BALADA

Obsega tri oktave in sklepno štirivrstičnico. Tu je rima stroga, torej stalna.

VELIKA BALADA

Obsega tri decime in sklepno kitico s petimi verzi. Tudi rima te balade je zelo stroga.

AVRELIJ AVGUŠTIN IZPOVEDI (354-430)

Izpovedi so zbirka spisov v trinajstih knjigah, ki jih je Avrelij Avguštin končal ok. l. 400. V njih je opisal in izpovedal svoj osebni razvoj od obdobja hudih notranjih bojev v mladosti do popolne predanosti krščanski veri v zrelih letih. Izpovedi so hvalospev krščanskemu Bogu. Njihova vrednost je religiozna in literarna saj so spisi slogovno zelo bogati.

SREDNJI VEK NA SLOVENSKEM

BRIŽINSKI SPOMENIKI (972 – 1039)

Brižinske spomenike sestavljajo tri besedila, ki so bila ob svojem nastanku namenjena krščanskemu bogoslužju na zgornjem Koroškem. To je bil latinski pergamentni zbornik najden 1807 v Freisingu. Odnegli so ga v Munchen in tu odkrili troje zapisov v slovenskem jeziku. Veljajo za najstarejšo slovensko besedilo. Jezik stara slovenščina. Pisava minuskula.

1. in 3. Brižinski spomenik sta po vsebini obrazca za splošno spoved.

2. Brižinski spomenik je po vsebini pridiga o grehu in pokori oziroma homija.

Homija: preprosta pridiga na podlagi odlomka iz svetega pisma.

ROKOPISI

Večinoma so to religiona besedila

Celovški ali Rateški (Celovec) 14.st

Stiški rokopis 15.st V tem besedilu so že začetki narečnih elementov

Starogorski rokopis (Stara gora pri Čedadu) 15.st
Černejski (Beneškoslovenski) 15.st Čedad
Škofjeloški rokopis 15.st V njem so sl. imena mesecev

VITEŠKA LIRIKA

V obdobju srednjega veka na slovenskih tleh ni bilo pesnikov, ki bi pesnili o viteških temah v sl. jeziku.

Glavne osebe v njih so bili vitezi, nosilci viteških vrednot in plemenite, viteške ljubezni.

KOROŠKE VOJVODE

V delu Janeza Vetrinjskega je bilo v latinščini napisano delo z naslovom Liber certarum historiarum. V njem je opisal med drugim tudi obred ustoličevanja vojvod na koroškem Gosposvetškem polju.

RENEŠANSA

Hamlet

Glej str. 235 in zvezek

Je najbolj znana Shakespearova drama. Nastala je na prelomu stoletij, ok. l. 1600, v obdobju velikih, resnih tragedij. Osrednja pozornost je namenjena notranji drami kraljeviča Hamleta in njegovemu samospraševanju. Tragičnost danskega kraljeviča je v njegovem notranjem razkolu.